Biblioteka Jagiellońska
1001846499
62.089 II.

# SPRAWOZDANIE

## archiwaryusza Dra Piekosińskiego

z czynności,

podjętych około uporządkowania archiwum aktów dawnych m. Krakowa

**w ciągu roku 1888 i pierwszej połowy 1889 r.**

W sprawozdaniu za rok 1887 postawione zostały jako najbliższe czynności około uporządkowania aktów dawnych:

1. przesortowanie i ułożenie porządkiem chronologicznym około 110 fascykułów i aktów luźnych.

2. oznaczenie i skatalogowanie przeszło 1000 luźnych seksternów, raptularzy, ksiąg radzieckich i ławniczych krakowskich, kazimierskich, kleparskich, garbarskich i przedmieścia Biskupie.

Skatalogowanie to, które z tego powodu było nietylko trudnem, ale, co więcej, dużo czasu wymagającem, że seksterna te nie mają żadnego tytułu ani napisu, tak, że dopiero z treści zapisek, w nich zawartych, można było powziąć wiadomość, do jakiej kategoryi aktów który sekstern należy, zostało całkowicie przeprowadzone, w skutek czego katalog kartkowy książek wzrósł do 3100.

Drugi przedmiot mianowicie przesortowanie 110 fascykułów aktów luźnych nie został przeprowadzonym a to z następującego powodu:

Komisya historyczna Akademii Umiejętności uchwaliła przystąpić do wydawnictwa dalszego tomu Zbioru praw, przywilejów i statutów miasta Krakowa, który obejmie epokę od śmierci króla Stefana Batorego do śmierci króla Jana III. (1586—1696).

Otóż już dawniej, przy przeglądaniu fascykułów aktów luźnych, okazało się, iż oprócz przywilejów królewskich, spisanych na pargaminie i przechowanych w osobnej szafie,

R. BIBLIOTHEC

znajduje się jeszcze bardzo znaczna ilość oryginalnych listów królewskich, mogąca dochodzić cyfry 1000, które to listy porozrzucane były po wszystkich fascykułach, wśród aktów najrozmaitszej wartości.

Listy te królewskie jednak mieszczą dla historyi miasta Krakowa materyał pierwszorzędnej wartości i w publikacyi aktów miasta Krakowa żadną miarą pominięte być nie mogą. Dla tego należało prowadzić pracę około fascykułów aktów luźnych w tym kierunku, aby z pośród nich wydobyć wszelkie listy i uniwersały królewskie i takowe chronologicznie w osobne fascykuły ułożyć, dołączając do każdego aktu kartę z krótkiem zanotowaniem treści.

Rozpoczął tę czynność już ś. p. Teofil Żebrawski, a archiwaryusz obecny prowadził ją dalej, tak, że obecnie akta królewskie aż do r. 1696 są ułożone w porządku chronologicznym i opatrzone katalogiem kartkowym.

Takie są czynności przedsięwzięte około uporządkowania archiwum aktów dawnych w ubiegłej epoce.

*W Krakowie dnia 6 czerwca 1889 r.*

*Dr. Franciszek Piekosiński.*

L. 3.

# SPRAWOZDANIE
## archiwaryusza Dra Stanisława Krzyżanowskiego
### za rok 1890.

W myśl §. 14 statutu archiwum mam zaszczyt przedłożyć Prześwietnej Radzie miasta za pośrednictwem komisyi archiwalnej sprawozdanie z toku czynności za rok 1890, które brzmi, jak następuje:

Rok 1890 był szczególnie ważnym dla archiwum, przyniósł bowiem z jednej strony organizacyę tegoż, jako instytucyi stałej, z drugiej pomnożył znakomicie archiwalne zasoby. Na te zmienione warunki musi sprawozdanie baczną zwrócić uwagę.

Z końcem czerwca 1889 r. przestał, tyle zasłużony wydawca ksiąg i przywilejów Krakowa, Dr. Franciszek Pie-

kosiński opiekować się archiwum, przenosząc się do Lwowa na posadę radcy Wydziału krajowego.

Zarząd archiwum oddała komisya radcom m. Chylińskiemu i Rosenblattowi i radcy Magistratu Szymkiewiczowi. Rada miasta uchwałą z dnia 30 stycznia 1890 r. mianowała tymczasowym kierownikiem Dra St. Krzyżanowskiego i wezwała komisyą do przedłożenia projektu stałej organizacyi. Podpisany, rozpatrzywszy się w archiwum, prowadził dalej pracę, zaczętą przez Dra Piekosińskiego, sortował fascykuły aktów luźnych i układał katalog kartkowy; brał także udział w pracach komisyi nad wypracowaniem statutu. Uchwałami z dnia 23 czerwca z r. 1890 przyjęła Rada miasta statut i mianowała podpisanego stałym archiwaryuszem. Prezydent zaś w myśl §. 7. statutu archiwum mianował w dniu 27. czerwca p. Adama Chmiela asystentem archiwum.

Odtąd sortowanie fascykułów postępowało ciągle, przeprowadzono też skontrum archiwaliów i uzyskano zwrot kilku ksiąg, wypożyczonych jeszcze w r. 1880 i 1883. W dniu 29 i 30 lipca odebrano i przewieziono do archiwum z ubikacyi obok biura fizyka miejskiego ksiąg 825, mieszczących: dziennik podawczy, dziennik policyi, skontra i filury wolnego miasta Krakowa, tudzież protokóły Senatu; w dniu 1 października odebrano z drugiej tamże ubikacyi tomów 199 i fascykułów, 10 ksiąg kasowych z tej samej przeważnie epoki i kilkanaście roczników dziennika rządowego. Akta te i księgi pomieszczono jedynie tymczasowo i nie uporządkowano ich dla braku miejsca i czasu; wypadło bowiem ku ważniejszym czynnościom się zwrócić.

Najwyższe postanowienie z dnia 19 lipca 1890 r. uczyniło zadość długoletnim staraniom miasta, zezwalając na zwrot ksiąg radzieckich i ławniczych, przechowanych w c. k. Urzędzie hipotecznym. Rada miasta na posiedzeniu z dnia 2 października przyjęła warunki, pod jakimi odbiór ksiąg mógł nastąpić, i udzieliła w tym celu pełnomocnictwa r. m. Drowi Franciszkowi Kasparkowi i podpisanemu archiwaryuszowi, którzy też w dniu 22 października archiwalia rzeczone z rąk komisyi sądowej w posiadanie miasta odebrali.

Zarząd archiwum przeprowadził skontrum podwójne ksiąg, przed i po ich przewiezieniu, i na mocy rewersów, przekazanych mu przez Urząd hipoteczny, uzyskał zwrot wszystkich, poprzednio stronom prywatnym wypożyczonych.

Ogółem odebrano 1274 ksiąg, 9 pargaminowych dokumentów i inwentarz. Rezultaty pracy w tak znacznie powiększonem archiwum przedstawiają się jak następuje:

I. Ułożono odzyskane archiwalia (1274 ksiąg i 9 dokumentów) w odpowiednio urządzonej sali, przyczem zmieniono mechaniczny porządek inwentarza na bardziej systematyczny, uwzględniający rozdział podług gmin i materyi.

II. Ułożono 285 testamentów przeważnie z wieku XVIII i XIX; porównano ze spisem tychże, dawniej uczynionym, brakujące zaznaczono, nowe dopisano.

III. Ułożono chronologicznie 48 aktów królewskich z lat 1356 — 1667, które opatrzono karteczkami katalogowemi z podaniem daty, dokładnej treści i opisu dokumentu. To samo uczyniono z kilkunastu dokumentami pargaminowymi, odnalezionymi w archiwum.

IV. Z rozłożenia rozmaitych fascykułów powstały:

*a.* Ułożone chronologicznie:

1. Akta gwardyi miejskiej 1830 — 1832, 2 księgi, 3 woluminy.

2. Opisy wsi województwa krakowskiego z r. 1790—1792 (ułożone alfabetycznie parafiami).

3. Spisy ludności chrześcijan z województwa krakowskiego a mianowicie z powiatów krakowskiego, ksiązkiego, lelowskiego, proszowskiego, z lat 1790 — 1793.

Spisy te ułożono chronologicznie i parafiami, opatrzono kartkami katalogowemi i dopełniono spisami, poprzednio już w archiwum skatalogowanymi.

4. Spisy żydów z tych lat ułożono tak samo.

*b.* Ułożone według materyi:

1. Z końca XVIII wieku (jak 3*a*) spisy uczących się dzieci, metryki.

2. Opisy funduszów szpitalnych.

3. Kilkadziesiąt map do poszczególnych wsi ziemi krakowskiej, przerysowanych z map z pierwszych dziesiątek b. stulecia.

4. Wezwania ze sądu królewskiego od r. 1663—1795 — 11 dużych woluminów.

5. Akta, odnoszące się do rodziny Pinocci -- 5 dużych woluminów.

6. Luźne akta (interrogatoria, repliki, dupliki), odnoszące się do sądów krakowskich — 8 dużych woluminów.

7. Krakowskie consularia, scabinalia, ekonomiczne, administracyjne z różnych lat; tegoż charakteru pojedyncze seksterny, które, o ile stanowią całość, opatrzone są prowizorycznemi karteczkami z napisem.

8. W ten sposób, jak pod 7, rozdzielono także akta miast Kleparza i Kazimierza i jurydyk: Biskupie, Garbary, Błonie, Wesoła etc.

9. Akta do osób prywatnych: inwentarze, spadki nieletnich, genealogie, listy etc.

10. Ekstrakty z aktów miast innych.

11. Akta wojska polskiego, jak bilety wejścia i wyjścia do i ze szpitalów (r. 1810) i prowiantowe. tudzież akta do szpitalów dywizyjnych.

12. Druki t. j. książki, gazety, spisy złodziei, rozporządzenia rządowe z pocz. XIX wieku etc.

V. Zebrano kilkaset aktów i oprawnych woluminów z przywilejami cechów tak krakowskich, jak i innych.

VI. Zebrano luźne pieczęci, tak wyciśnięte w wosku, jak i na papierze, w liczbie 50ciu.

VII. Katalog tymczasowy kartkowy, rozpoczęty jeszcze przez ś. p. Teoflla Żebrawskiego, ułożono dla lepszej przejrzystości porządkiem chronologicznym i topograficznym, według gmin, które dzisiejszy Kraków stanowią.

Tyle zrobiono dla naukowego uporządkowania archiwum.

Oprócz tego wydano cztery (4) odpisy wierzytelne, dwadzieścia trzy (23) wyciągi i trzy (3) wyjaśnienia. Z archiwum korzystały 4 osoby przez 32 dni, poszukiwanie prywatne przedsiębrano na życzenie jednej strony.

Otrzymano w darze od W. P. Wilhelma Gąsiorowskiego z Krakowa 21 ksiąg rękopiśmiennych z XVII i XVIII w. mianowicie: 12 protokółów sądu wójtowskiego i ławniczego przedmieścia Biskupie, spis ludności Biskupia z lat 1619—1715, 7 protokołów sądu wójtowskiego i ławniczego, co wszystko włączono do zbiorów archiwum. P. P. Władysław Łoziński i Radca Dworu Józef Wawel Louis, przesłali dla biblioteki podręcznej archiwum swoje cenne prace, pierwszy 2 tomy dzieła „Lwów starożytny“, drugi „Przechadzkę kronikarza po Rynku krakowskim“. Prof. Dr. Kallenbach przesłał za pośrednictwem Dra Piekosińskiego opis rękopisu. znajdującego się w bibliotece w Rapperswyl, noszącego tytuł „Regestr wybyeran czopowego pywnego w r. 1569“,księgi in folio, w skórę opraw-

nej z herbem m. Krakowa. Dr. A. Benis ofiarował swoje wydawnictwo: „Materyały do hist. drukarstwa i księgarstwa w Polsce". Dr. Fr. Piekosiński złożył w darze 15 pieczęci (oryginalnych i odciśniętych) ze zachowanych tłoków. Wszystkim tym J. W. i W. P. P. złożył Zarząd archiwum serdeczne podziękowanie.

Celem urządzenia biura sprawiono przez Ekonomat miejski potrzebne w myśl §. 15. 16. 17. i 21 statutu archiwum księgi urzędowe i pieczęci.

*W Krakowie dnia 10. stycznia 1891 r.*

*Dr. Stanisław Krzyżanowski.*

Nakładem Gminy m. Krakowa. — Drukiem A. Koziańskiego w Krakowie